

การบริหารเชิงพุทธตามหลักธรรมาธิปไตย

Administration Buddhist Meritocracy

พระปภักร ปภังกร (พุสิงห์) และ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Paphangkorn Phabhangkaro (Phusing) and Chakkree Sricharumedhiyan

Mahamakut Buddhist University Isan Campus

E-mail : mrpee_pee@hotmail.com

วันที่รับบทความ: 20 กันยายน 2564; วันแก้ไขบทความ 25 ตุลาคม 2564; วันตอบรับบทความ: 25 ตุลาคม 2564

Received: September 20, 2021; Revised: October 25, 2021; Accepted: October 25, 2021

บทคัดย่อ

ธรรมาธิปไตยนั้นเป็น ธรรมะในการคิดการกระทำของผู้บริหาร เนื้อหาเป็นการรวบรวมแนวคิดอุดมคติเชิงพุทธที่มีเนื้อหาเหมือนกันคือเรื่อง “หลักธรรมาธิปไตย คืออะไร” หนทางรอดของสังคม ที่ดั่งงามซึ่งจะก่อให้เกิด ธรรม พระพุทธเจ้าไม่ใช่เพียงแต่สอนธรรมะพระองค์เองทรงปฏิบัติอยู่ในหลักของธรรมาธิปไตยด้วยแน่นอนว่าการดำเนินชีวิต ทั้งการทำงานในเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ เราจะต้องร่วมมือกับคนอื่นหลายคน ผู้บริหารและประชาชนผู้อยู่ใต้บริหาร เมื่อมีคนจำนวนมากเข้ามาเกี่ยวข้องก็อาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่สบายใจต่างๆ เราต้องเอาหลักธรรมาธิปไตยมาใช้เพื่อที่จะปรับใช้ในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้นไป

คำสำคัญ : การบริหาร, เชิงพุทธ, หลักธรรมาธิปไตย

Abstract

meritocracy is Dharma in thinking and acting of executives The content is a collection of Buddhist ideals with the same content, namely “What is the principle of meritocracy?” the way of human salvation. good things which will cause dharma. The Buddha is not only teaching dharma. Of course, life both working in the private sector and government agencies We must cooperate with many other people, executives and people under management. When a large number of people are involved, it can cause various disturbances. We have to apply the principles of meritocracy in order to better apply it in the present.

Keywords : administration, buddhis, meritocracy

บทนำ

การบริหารเชิงพุทธตามหลักธรรมาธิปไตย มุ่งเน้นให้สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ได้แก่ การปรับโครงสร้างสังคมฐานราก การกระจายอำนาจและการเข้าถึงทรัพยากร การเพิ่มผลิตภาพและการสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัย การสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึงองค์ประกอบแห่งการดำรงอยู่ของมนุษย์ ธรรมชาติ และสังคมสามารถดำรงอยู่ร่วมกันด้วยดีมีความสัมพันธ์เกื้อกูลต่อกัน มนุษย์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่ในการประสานให้องค์ประกอบอื่นๆ ดำรงร่วมอยู่อย่างสมดุล โดยมองว่าสังคมจะต้องได้รับการพัฒนาให้ถึงขีดสูงสุด ต้องเข้าถึงความจริงของธรรมชาติ แล้วนำหลักธรรมมาจัดสรรให้มีสภาพเกื้อกูลต่อกัน เมื่อนั้นสังคมในอุดมคติก็จะสามารถเกิดขึ้นได้ (พระสุภาพร เตชธโร, 2562 : 231)

ในแง่ของการถือปฏิบัติที่ ในการถือปฏิบัตินี้ไม่จำกัดว่าผู้ถือปฏิบัติจะอยู่ในระดับใดเป็นใครมาจากไหนหากสนใจใฝ่ธรรมแล้วก็สามารถปฏิบัติได้ สมัยพุทธกาลมีพระราชผู้ทรงธรรมปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตยในการบริหารประเทศพุทธศาสนิกชนพุทธบริษัทก็ปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระพุทธเจ้าทรงปฏิบัติตามหลักธรรมาธิปไตย ของการบริหารพุทธบริษัท 4 ดังสามารถสรุปได้แก่ หลักสันติ พระพุทธเจ้ามีเป้าหมายอันเป็นอุดมการณ์และยุทธศาสตร์ที่มุ่งยึดเอาความผาสุกและความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีความสงบสันติ พุทธองค์การ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้วางหลักการบริหารจัดการงานต้องอาศัยการร่วมกันทำงาน โดยมีเป้าหมายเดียวกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรือสร้างความเข้าใจในหมู่พระสงฆ์ การวางแผนเชิงพุทธ โดยยึดหลักอริยสัจสี่ ที่เป็นการวางหลักและบวนการวางแผนที่ชี้แนะให้แก้ไขปัญหาที่สาเหตุ ความเชี่ยวชาญเชิงพุทธ การบริหารความขัดแย้งเชิงพุทธเป็นการบริหารงานที่ช่วยลดความขัดแย้ง พุทธบริการ พระพุทธเจ้าได้วางหลักการให้บริการแก่ประชาชนที่ผู้บริหารองค์การภาครัฐ (Boonton Dokthaisong, 2017 : 65)

หลักธรรมาธิปไตย จึงมีความสำคัญทั้งในแง่ของการเป็น หลักธรรมที่สำคัญ ในการปฏิบัติหรือปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และในแง่ของการบริหารและการบริหาร ดังนั้นจึงควรศึกษาให้ยิ่งขึ้นไปเพื่อปรับประยุกต์ใช้ในบริบทที่เหมาะสมอันจะนำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองใน ระดับบุคคลระดับชุมชนและระดับชาติในสังคมไทย ได้ใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญที่ถือว่ามีความโปร่งใสมากที่สุดคือกฎหมายรัฐธรรมนูญปี พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนและเอื้อประโยชน์ต่อการปกครอง และบริหารรัฐกิจ เพื่อให้เกิดความสงบสุขเป็นระเบียบเรียบร้อยของประเทศชาติ แต่เมื่อมองดูในสถานการณ์ ปัจจุบันแล้ว ปัญหาสังคมโดยรวม และปัญหาของปัจเจกชนในสังคมก็ยังไม่ได้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหรือ วัตถุประสงค์ของรัฐธรรมนูญเท่าที่ควร แม้ว่าสถาบันทางการเมืองจะแบ่งการปกครองออกมาอย่างชัดเจน ได้แก่

1. สถาบันฝ่ายนิติบัญญัติ (Legislative Institution)
2. สถาบันฝ่ายบริหาร (Executive Institution)
3. สถาบันฝ่ายตุลาการ (Judicial Institution)

แต่ว่าโดยความเป็นจริงสังคมปัจจุบันยังเกิดความสับสนเดือดร้อนวุ่นวายกันอยู่ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะมีสาเหตุมาจากสังคมนั้นได้เปลี่ยนแปลงทั้งหมดก็หาไม่ หรือเพราะว่าสถาบันการเมืองการปกครองนั้นยังคงรูปลักษณะใหญ่ๆ อยู่ แต่ที่เปลี่ยนไปบ้างคงเป็นเพราะว่าบริบทของสังคมในปัจจุบัน ได้มีการพัฒนาไปในด้านวัตถุมากยิ่งขึ้น เช่น วิชาการทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ มากมาย การเป็นอยู่ของประชาชนในสังคมจึงเกิดการ แข่งขันกัน ทำมาหากิน แข่งขันแสวงหาวัตถุเพื่อที่จะนำมาสนองความต้องการของตัวเอง เมื่อได้ประสพสิ่งที่สมปรารถนาในทางวัตถุแล้ว สิ่งที่มีมนุษย์จะได้รับก็คือ การยอมรับนับถือของสังคมมากยิ่งขึ้น ในระบอบประชาธิปไตย ถือว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญจะช่วยให้เกิดการปกครองที่เป็นธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งหลายๆ ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดและเป็นเครื่องมือ ในการบริหารประเทศ อย่างไรก็ตามในสังคมไทย แม้จะมีกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นเสมือนแผนผังให้เดินตาม เส้นทางประชาธิปไตยก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคมพระพุทธศาสนาตั้งนั้นการนำ หลักการ แนวคิดทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหารประเทศจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ หลักธรรมาธิปไตย เป็น หลักการปกครองหนึ่งที่ยึดถือเอาธรรมหรือความถูกต้องดีงามเป็นแนวทางในการปกครองบริหารประเทศชาติ บ้านเมือง ไม่ว่าจะปกครองด้วยระบอบใด ๆ ก็ตาม แต่ถ้าผู้นำมีหลักธรรมาธิปไตยแล้ว ก็เชื่อถือได้ว่าการปกครองของผู้นำเป็นไปอย่างถูกต้อง ดีงาม หากขาดหลักธรรมาธิปไตยเสียแล้ว แม้เป็นการปกครองที่ถือเสียงข้างมากหรือประชาธิปไตยก็ตาม ก็อาจเป็นเผด็จการในระบอบประชาธิปไตยก็ได้ (อานนท์ อาภาภิรม, 2528 : 77)

ความสำคัญและความหมาย

ธรรมาธิปไตย คือการปกครองที่ยึดเอาธรรมเป็นหลักหรือเอาความถูกต้อง ถือความดีงาม พิจารณาตัดสินด้วยสติปัญญาอันบริสุทธิ์วินิจฉัยตัดสินที่ถูกต้องที่สุด ดีที่สุดเท่าที่มองเห็นด้วยการค้นคว้ารับฟังแสวงหา ความความจริงอย่างที่สุดด้วยการคิดถึงที่สุดและอย่างจริงในที่สุดการกระทำอะไร สิ่งนั้นต้องเกิดขึ้นจากสุด ยอดแห่งสติปัญญา สุดยอดแห่งคุณธรรม (พระเทพเวที ปยุตโต, 2532 : 423)

การเข้าใจถึงกระบวนการบริหารจัดการและการฝึกฝนให้มีทักษะสูงขึ้น จะช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นได้ หลักพื้นฐาน 4 ประการ ที่ทำให้เกิดกระบวนการบริหารจัดการ มีดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดเป้าหมายแผนงานและตัดสินใจหาวิธีการที่ดีที่สุดที่ทำให้เป้าหมายนั้นบรรลุผลสำเร็จ

2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง กระบวนการในการจัดตั้ง และจัดวางทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรที่ไม่ใช่บุคคล โดยวางแผนให้สามารถบรรลุผลสำเร็จขององค์การ

3. การนำและสั่งการ (Leading and Directing) หมายถึง กระบวนการของการมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ในการที่จะให้บุคคลอื่นมีพฤติกรรมในการทำงานที่ต้องการ และทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

4. การควบคุม (Controlling) หมายถึง กระบวนการในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การให้ เป็นไปตามมาตรฐาน และ เป้าหมายที่องค์การคาดหวังและกำหนดไว้ (เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และ สัญญา เคนาภูมิ, 2559 : 182)

คุณธรรมนิยม เป็นระบบการเมืองซึ่งสินค้าเศรษฐกิจหรืออำนาจทางการเมือง อยู่กับบุคคลโดย ขึ้นอยู่กับความสามารถ ความพยายาม หรือความสำเร็จ มิใช่ความมั่งคั่งหรือชนชั้นทางสังคมสำคัญของ ระบอบธรรมาธิปไตย ได้แก่ การจะบรรจุหรือแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งย่อมไม่กระทำโดยคำนึงถึงทักษะ ความสามารถหรือประสบการณ์ ของบุคคลนั้นเป็นที่ตั้งหากแต่คำนึงถึงคุณธรรมของบุคคลนั้น กับทั้ง สถานการณ์และความต้องการในขณะที่มีการยื่นขอเข้ารับการบรรจุหรือการแต่งตั้งเป็นหลัก นอกจากนี้ย่อมไม่ คำนึงถึงสิ่งดังต่อไปนี้โดยเด็ดขาด กล่าวคือ ความยากดมีเงิน (เศรษฐกิจาธิปไตย) ความสัมพันธ์ทางครอบครัว (คติเห็นแก่ญาติ) ความสัมพันธ์ฉันมิตร (คติเห็นแก่มิตร) ชนชั้นวรรณะ (คณาธิปไตย) ความเต็มใจและหรือ ความต้องการของบุคคลนั้น (ประชาธิปไตย) และพื้นเพอื่นๆ (Burbank, 2010 : 653)

ในแง่ของการถือปฏิบัติ ซึ่งทั้งสองประการนี้สามารถเห็นได้อย่างเด่นชัด ด้วยเหตุที่พุทธธรรมคือ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่าพุทธพจน์ กล่าวง่าย ๆ คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั่นเอง คำสอน ของพระพุทธเจ้าก็คือหัวใจของพระพุทธศาสนา ซึ่งเราท่านก็ทราบกันดีว่ามีความสำคัญมากเพียงใด ส่วนในแง่ ของการถือปฏิบัติ ธรรมาธิปไตยถือว่าสำคัญยิ่งเพราะผู้นำประเทศตั้งแต่ยุคพุทธกาลเป็นต้นมาที่เป็นพุทธมาม กะก็ทรงถือธรรมาธิปไตยเป็นแนวทางในการบริหารประเทศตลอดมา (Prapromkunaporn (P.A. Payutto), 2012 : 546)

ตามแต่สถานการณ์ว่าอำนาจทางการเมืองหรือสถานะทางสังคม อย่างไรก็ดีในความเป็นจริง การมัก ไม่ได้เป็นไปตามหลักดังกล่าวโดยครบถ้วนนัก กับทั้งการบรรจุและการแต่งตั้งบุคคลก็มักพิจารณาถึงความ เหมาะสมกับงาน ทักษะความสามารถ และบุคลิกภาพของบุคคลนั้นเป็นที่ตั้งสังคมธรรมาธิปไตย มักยกย่องเชิดชูบุคคลที่กระทำคุณประโยชน์เป็นที่ประจักษ์

หลักธรรมาธิปไตย

ธรรมาธิปไตย หมายถึง การยึดถือหลักการ หลักเหตุผล หลักความจริง ความถูกต้อง ความเป็นธรรม เป็นประมาณในการบริหารจัดการต่างๆ คือจะทำอะไรก็ยึดถือธรรมเป็นหลัก ละเว้นการยึดถือตนและกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกธรรมไม่เป็นธรรม มีการแบ่งกลุ่มแบ่งสีแตกแยกความคิดทำให้สังคมไทยขาดความปรองดอง ทั้งนี้ก็เพราะสังคมปัจจุบันขาดหลักธรรมซึ่งมูลฐานของความเป็นใหญ่หรืออธิปไตย 3 อย่างที่แสดงในหลักพระพุทธศาสนา คืออัตตาธิปไตย โลกาธิปไตยและธรรมาธิปไตย อธิปไตยยะ มี 3 อย่าง

- 1 อัตตาธิปไตยยะ ความมีตนเป็นใหญ่
- 2 โลกาธิปไตยยะ ความมีโลกเป็นใหญ่
- 3 ธรรมาธิปไตยยะ ความมีธรรมเป็นใหญ่

อธิปไตยยะ แปลว่า ความเป็นใหญ่ ภาวะที่ถือเอาเป็นใหญ่ หมายถึงหลักถือที่บุคคลเมื่อจะทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่างก็หวังผลที่จะได้เป็นสำคัญ เช่น บางคนก็ทำเพื่อตัวเอง บางคนก็ทำเพื่อประเทศชาติ บ้านเมือง บางคนก็ทำเพื่อความถูกต้องเป็นธรรม การกระทำที่ปรารถนาผลเช่นนี้ ในทางธรรมเรียกว่า อธิปไตยยะ หรือ อธิปไตย แบ่งเป็น 3 อย่าง คือ

1. อัตตาธิปไตยยะ คือ ความมีตนเป็นใหญ่ (อัตตาธิปไตย) ได้แก่บุคคลผู้ยึดถือตนเป็นประมาณ คือจะทำการสิ่งใดก็นึกถึงประโยชน์ตนเป็นสำคัญ โดยไม่นึกถึงความเสียหายของผู้อื่น แม้จะทำการสิ่งใดที่แสดงว่าตนเป็นผู้เสียสละเพื่อส่วนรวม ก็ทำเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น แต่จุดมุ่งหมายก็คือความเป็นใหญ่ของตนเป็นสำคัญ พึงเห็นตัวอย่าง เช่นเมื่อจะทำบุญ ก็ทำด้วยมุ่งให้สมภาวะของตน มุ่งผลที่จะได้แก่ตน หรือมุ่งความสะดวกแก่ตน หรือในสมัยที่มีการเลือกหัวหน้าหรือผู้นำเพื่อประโยชน์แก่การปกครอง เมื่อมีการแข่งขันกัน ผู้สมัครจะเสมอตนเสียสละด้วยประการต่างๆ แต่พอได้สมความมุ่งหมาย ก็ยึดตนเป็นใหญ่ เป็นต้น.

2. โลกาธิปไตยยะ คือ ความมีโลกเป็นใหญ่ (โลกาธิปไตย) คำว่าโลก ในที่นี้หมายถึงประชาชนผู้อยู่ในโลก ดังนั้น โลกาธิปไตยยะจึงมีความหมายว่า มีประชาชนเป็นใหญ่ หรือที่เขาเรียกกันในสมัยนี้ว่า สังคมประชาธิปไตย ข้อนี้ยังนับว่าอำนวยประโยชน์บ้าง ดีกว่าอัตตาธิปไตยยะ เพราะทำให้เป็นไปในทางที่ถูกที่ชอบได้มากกว่า คือจะทำการสิ่งใดก็ยังยึดถือประชาชนหรือสังคมเป็นใหญ่บ้างโดยเกรงต่อคำตำหนิติชม เช่นจะทำทานก็ยังนึกไปว่า ถ้าเราไม่ทำ คนอื่นก็จะติเตียนว่าเราเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียว เป็นต้น.

3. ธรรมาธิปไตยยะ คือ ความมีธรรมเป็นใหญ่ (ธรรมาธิปไตย ธรรมาธิปไตย) คำว่าธรรม ในที่นี้หมายถึงเอาความถูกต้องชอบธรรมในการกระทำของบุคคล เป็นหลักการของบุคคลที่คิดจะทำอะไรก็ตาม จะมุ่งถึงธรรมคือความถูกต้องเป็นใหญ่ โดยจะไม่คิดทำเพราะกลัวคนอื่นติเตียนหรือเพราะหวังจะได้คำสรรเสริญของคนอื่น แต่ทำเพราะคิดว่าเป็นความถูกต้องชอบธรรมที่สมควรทำ เช่น เมื่อจะทำบุญกุศล ก็นึกว่าการบำเพ็ญทาน การรักษาศีล หรือการเจริญภาวนาเป็นหลักการทำบุญที่ถูกต้องในพระพุทธศาสนา โดยเห็นว่าการทำทานก็เพื่อให้

จิตปราศจากความตระหนี่และเป็นเครื่องเกื้อกูลกันและกัน เช่นนี้แล้วจึงให้ทาน เมื่อจะรักษาศีล ก็เห็นว่าการรักษาศีลก็เพื่อรักษากายและวาจาของตนให้สงบเรียบร้อย ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อนด้วยกาย ไม่หลอกลวงตว่าผู้อื่นให้เดือดร้อนด้วยวาจา แต่ทำให้มีอริยาศยเมตตากฎมาต่อกัน เช่นนี้แล้วจึงรักษาศีล หรือเมื่อจะเจริญภาวนา ก็คิดเห็นว่าการเจริญภาวนานี้ก็เพื่อเป็นอุบายสงบระงับจิตไม่ให้ฟุ้งซ่านและเป็นการพัฒนาปัญญาของตนให้รู้เท่าทันกิเลส เช่นนี้แล้วจึงตั้งใจเจริญภาวนา ดังนี้เป็นต้น การกระทำของบุคคลดังกล่าวนี้ไม่ได้คิดถึงประโยชน์ของตนโดยส่วนเดียว ไม่ได้ทำเพราะเกรงผู้อื่นติเตียน หรือสรรเสริญ หากแต่ยึดถือเอาความถูกต้องชอบธรรมเป็นสำคัญ จึงเรียกว่า อัมมาธิปไตยยะ (พระอุดม มหาบุญโญ, 2014 : 132)

การกระทำของบุคคลดังกล่าวนี้ไม่ได้คิดถึงประโยชน์ของตนโดยส่วนเดียว ไม่ได้ทำเพราะเกรงผู้อื่นติเตียน หรือสรรเสริญ หากแต่ยึดถือเอาความถูกต้องชอบธรรมเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า อธิปไตยยะ เป็นแนวคิดทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีส่วนในการส่งเสริมให้การปกครองการบริหาร จะไปทางดีหรือชั่ว ขึ้นอยู่กับการกระทำของผู้นำ โดยเฉพาะระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทยที่มีวิถีชีวิตและ วัฒนธรรมบนพื้นฐานของพระพุทธศาสนา สังคมไทยควรอย่างยิ่งที่จะนำหลักการของธรรมาธิปไตย ซึ่งเป็น หลักการสำคัญที่จะส่งเสริมให้ระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคงและมีความเป็นธรรมในสังคม ตลอดจนถึงความ เสมอภาค

แนวทางการบริหารบนพื้นฐานของหลักธรรมาธิปไตย

เรื่องการสร้างพื้นฐานความรู้หลักธรรมาธิปไตย ความคิด ควรมีขอบเขตกว้างขวาง และผู้เกี่ยวข้องแต่ ละสาขาทางสังคมศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ อาจมีข้อเสนอแนะได้มาก แต่เรื่องการสร้าง “เจตนาที่เป็นธรรม” เป็นเรื่องที่ยาก เพราะเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้กับทัศนคติ อุดมการณ์ และระบบคุณค่า ซึ่งต้องหล่อหลอม ตั้งแต่เยาว์วัยในอ้อมกอดของมารดา จนกระทั่งอนุบาลศึกษา สำหรับลูกหลาน จึงมีระบบการฝึกเด็กนักเรียน ให้มีวินัย มีสปิริตที่เสียสละ เห็นแก่ส่วนรวม มีสภาวะผู้นำ ผู้ตามที่ใช้เหตุผลและร่วมแรงร่วมใจ การฝึกฝนอบรมเด็กวัยอนุบาล เด็กเล็ก ประถมศึกษาให้รู้จักหลักธรรมาธิปไตย จึงมีส่วนสร้างจิตใจให้ใฝ่ดี ใฝ่ประโยชน์ส่วนรวม และมุ่งทำความดีเพื่อสังคมและประเทศชาติ ที่สำคัญคือการให้การศึกษาอบรมทางศาสนา โดยเฉพาะ ศาสนาพุทธที่มีลักษณะใกล้เคียงกับปรัชญาและเป็นหลักที่สอนธรรมะ มากกว่าเน้นลัทธิ จะสร้างความสามัคคีปรองดองได้อย่างดี

ผู้ที่สนใจควรอ่านหนังสือพุทธธรรม ซึ่งพระเดชพระคุณสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุติ ปยุตโต) ได้ประพันธ์ไว้ จะกล่าวถึงเหตุปัจจัยที่จะนำไปสู่ผลถึง 10 ประการ นัยหนึ่งการวิเคราะห์ “สาเหตุ” ไม่จำกัดเพียงนิรนัย (deductive) กับ อุปนัย (inductive) เท่านั้น แต่แยกแยะวิเคราะห์ได้ถึง 10 ประการ เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีโลกทัศน์กว้างขึ้น การสร้างอุปนิสัยชาวไทยให้เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมและประเทศชาติเป็นประเด็นสำคัญอันดับหนึ่งในการจัดการศึกษา หากเรื่องนี้ทำได้สำเร็จ เรื่องอื่นๆ ก็จะตามมา ฉะนั้นในการ

กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาจึงต้องกำหนดเป้าหมายนี้ไว้เป็นอันดับแรก และบทบาทของกระทรวง คือ สร้างแนวทาง (กรอบแนวคิด) และหนังสือประกอบการเรียนการสอน เพื่อสร้างบุคลิกนิสัย ค่านิยม อุดมการณ์ของนักเรียน นักศึกษา ให้เข้าใจเรื่องประโยชน์สาธารณะที่ต้องมาก่อนประโยชน์ส่วนตน การทุจริตคอร์รัปชันคือโรคร้ายของสังคม และนักการเมืองต้องปราศจากโรคร้ายนี้อย่างเด็ดขาด หากประชาชนรู้จักเลือกผู้แทนอย่างชาญฉลาด และไม่เห็นแก่อำสสินจ้าง แต่มีความรอบรู้ในประเด็นสาธารณะ ไม่ถูกหลอก ถูกชักจูงอย่างง่ายๆ หากการศึกษารวมทั้งองค์การศาสนาและสื่อสารมวลชนร่วมมือตั้งเป้าหมายที่จะสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งเหตุผล และการรู้แจ้ง พยายามยกระดับความรู้สึนึกคิดของประชาชนให้รอบรู้ เข้าใจผลประโยชน์สาธารณะ และร่วมมือร่วมใจกัน ไม่แตกแยกเป็นก๊กเป็นเหล่า แต่ยึดผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ระบอบประชาธิปไตยที่มีธรรมะเป็นตัวนำก็ย่อมจะเกิดขึ้นได้โดยไม่ต้องสงสัย “ธรรมาธิปไตย” มิใช่ระบอบใหม่ในสารบบการเมือง แต่ก็คือ “ประชาธิปไตย” ในความหมายทั่วไปที่เป็นระบบการเมืองการปกครองที่รัฐบาลจะได้รับความยินยอมเห็นชอบจากประชาชน (ที่แสดงเจตนารมณ์ผ่านรัฐสภา) แต่ที่จะเรียกว่า “ธรรมาธิปไตย” ก็เพราะมีหลักการสำคัญควบคู่ คือ หลัก/กระบวนการตัดสินใจด้วยปัญญา โดยมีเจตนาที่เป็นธรรม “เจตนาที่เป็นธรรม” คือ การกำหนดเป้าหมายของนโยบาย/และการออกกฎหมายที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรม ซึ่งเป็นธรรมต่อชนทุกชั้นวรรณะ ทุกนิกายศาสนา เป็นธรรมต่ออนุชนรุ่นในอนาคต และต่อรุ่นปัจจุบัน (ไม่เล่นพรรคเล่นพวก ว่านั่นเถอะ) ส่วนการตัดสินใจด้วยปัญญา คือการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายที่ชาญฉลาด มีหลักวิชา มีเหตุผล และประกอบด้วยปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จมีกรณีใดบ้างที่รัฐบาลในอดีตออกนโยบายที่อยู่บนพื้นฐานของสติปัญญาความรู้และหลักวิชา มีกรณีใดบ้างที่ออกนโยบายที่แอบแฝงผลประโยชน์ของตนและพรรคพวกที่จะบ่อนทำลายประเทศชาติในที่สุดนโยบายของรัฐบาลในอดีตอาจมีข้อผิดพลาดต่างๆ นานา ผู้คนสมัยนี้ต้องเรียนรู้ เช่น นโยบายประชากรที่มุ่งหน้าจะลดจำนวนเด็กเกิดใหม่ในยุคแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 3 - 4 ก็มีผลให้สังคมไทยต้องนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศในยุคนี้ และสร้างปัญหาอื่นๆ ตามมา หรือนโยบายสร้างแต่ถนน แต่ไม่คิดวางแผนสร้างระบบรางไฟฟ้าใต้ดิน หรือการคมนาคมทางน้ำ ก็เป็นนโยบายที่ไม่รอบคอบและปัจจุบันนโยบายประชานิยม ซึ่งนำไปสู่ความหายนะของการเกษตร และการทุจริตอย่างใหญ่หลวง และการขัดแย้งทางการเมืองดังที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน กรณีเหล่านี้คือกรณีของการตัดสินใจออกนโยบายที่ขาดความรอบคอบและหลักวิชาระบบการศึกษาจึงต้องหาทางป้องกันปัญหาเหล่านี้ โดยเตรียมเยาวชนของเราให้มีความรู้/ความคิด และปัญหาที่จะขบคิดและไตร่ตรอง ปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง จากระดับที่ง่ายไปสู่ระดับที่ยาก จะต้องได้รับการฝึกฝนให้คิดเป็นระบบ คิดให้กว้างขวาง เรียนรู้จากประวัติศาสตร์ เรียนรู้ศาสตร์ของการเมืองอย่างทะลุปรุโปร่ง จากระดับง่ายสู่ระดับที่ยาก เช่น ในระดับมัธยมศึกษา (ตอนต้น - ปลาย) ควรจะเรียนรู้ให้เข้าใจความหมายของความคิดพื้นฐานของระบอบการเมือง การปกครอง เช่น หลักสิทธิ-เสรีภาพ หลักของอำนาจและอำนาจที่ชอบธรรม ต่างกันอย่างไร หลักของเสถียรภาพ ความมั่นคง หลักของความเป็นผู้แทน (ราษฎร) คืออย่างไร เมื่อขึ้นสู่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จึงควรศึกษาองค์ประกอบที่ดี

ของรัฐธรรมนูญ เช่น หลักสิทธิเสรีภาพ อำนาจอธิปไตย หลักการคานอำนาจ หลัก “Rule of Law” (หลักนิติธรรมรัฐ) เป็นต้น (คอลัมน์ปริชาทัศน์, 2561 : 7)

สรุปวิเคราะห์ การสร้างพื้นฐานความรู้หลักธรรมาธิปไตย ต้องเริ่มจาก ผู้นำก่อนและผู้ตามที่มีวินัย มีสปิริตที่เสียสละ เห็นแก่ส่วนรวม สำคัญคือการให้การศึกษาอบรมทางศาสนา ผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์สาธารณะ ไม่ใช่ผลรวมของประโยชน์ของปัจเจกบุคคล และไม่ใช่ว่าผลประโยชน์ของกลุ่มชน

บทสรุป

การบริหารเชิงพุทธ เป็นการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาใช้ในการบริหารโดยเน้นที่หลักธรรมาธิปไตย ในบทนี้จะกล่าวถึงรูปแบบ อธิปไตยยะ 3 บางคนก็ทำเพื่อตัวเอง บางคนก็ทำเพื่อประเทศชาติบ้านเมือง บางคนก็ทำเพื่อความถูกต้องเป็นธรรม การกระทำเช่นนี้ เรียกว่า อธิปไตยยะ หรือ อธิปไตย เพื่อผสมผสานหลักการบริหารงานสมัยใหม่ การบริหารเชิงพุทธด้วยวิธีการสร้างพลังภายในรูปแบบการบริหารตามแนวพระพุทธศาสนาใน หลักธรรมาธิปไตย มีความสำคัญต่อการบริหารเพื่อประโยชน์ตอบสนองความต้องการของประชาชนในทุกรูปแบบ บริหารจัดการที่กระจายทรัพยากรอย่างทั่วถึง มีความเป็นธรรม มีความสงบสุข เคารพกติกาของสังคม บูรณาการให้เข้ากับการบริหารงานในปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพลดกระบวนการพัฒนา แก้ไขปัญหา เพื่อนำพาไปสู่การปฏิบัติตนด้วยการบริหารจัดการเกี่ยวข้องกับคนและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงคุณธรรมและจริยธรรมที่มีคุณค่า พบได้ในสังคมมนุษย์ หรือปัจจัยแห่งสังคมในกระบวนการอาศัยซึ่งกันและกัน การพิจารณาด้วยเหตุด้วยผล

เอกสารอ้างอิง

- คอลัมน์ปริชาทัศน์. (2561). การสร้างผู้นำในระบอบธรรมาธิปไตย. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2564. จาก <https://www.naewna.com/politic/columnist/36078>
- พระเทพเวที ปยุตโต. (2532). **พุทธศาสนากับสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระสุภาพร เตชธโร, พระมหาหมณวินทร์ ปุริสุตโต. (2562). บทวิจารณ์หนังสือธรรมิกสังคมนิยม DHAMMIC SOCIALISM เขียนโดยพุทธทาสภิกข. **วารสารชัยภูมิปริทรรศน์**. ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (2562)
- พระอุดม มหาปัญโญ. (2014). **มุ่งชี้แนวทางการปฏิบัติธรรม**. สืบค้นเมื่อ 9 สิงหาคม 2564. จาก www.facebook.com/Luangphoudom/posts/628486303865276/
- พระอุดมสิทธิธนายก กำพล คุ้มโกโร, สุริยา รักษาเมือง, กรกต ชาบัณจิต. (2561). พุทธธรรมาธิปไตย. **วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ 7 ฉบับที่ 2 (2561)

เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร และสัญญา เคนาภูมิ. (2559). หลักการเบื้องต้นเกี่ยวกับองค์การและการจัดการ.

วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. (มกราคม – เมษายน) 2559.

อานนท์ อาภาภิรม. (2528). รัฐศาสตร์เบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : 0.5 Printing House Co., Ltd

Boonton Dokthaisong, Suriya Raksamueng and Pravej Maharatsakul. (2017). The Integrative Buddhism Principles to Lead the Profound Public Administration to Build the Mahachulalongkornrajavidyalaya Intellectual Capital Through Higher Learning and Ready toward AEC. **Journal of MCU Social Science Review** ,6 (2) (2017).

Burbank, Jane and Cooper, Frederick. (2010). **Empires in World History: Power and the Politics of Difference**. Princeton : Princeton University Press

Prapromkunaporn (P.A. Payutto). (2012). **Added Buddha Dhamma**. 3 2nd Edition Bangkok Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.